

ARAB TILIDA INSHO VA XAT YOZISH USULLARI, QARATILISH KERAK BO‘LGAN NUQTALAR VA ULARNING TURLARI

Usmonov Murodjon Ibrohim o‘g‘li

Yangi asr universiteti. Filologiya va tillarni o‘qitish (ShMT) 401.22. 4-kurs talabasi

Ilmiy rahbar : Soliyev Elyorbek Muhammadmuso o‘g‘li

Annotatsiya : *Bugungi kunda arab tili sohasida ko‘plab islohotlar amalga oshirilib kelmoqda. Yurtimizda yurtboshimiz tashabbuslari bilan arab tiliga ixtisoslashgan maktaablar, oliy o‘quv yurtlari va turli – xildagi unvonlar joriy qilinmoqda. Arab tilidagi kitoblar nashr qilinmoqda lekin arab tilidagi yozish qismiga ixtisoslashgan kitoblar hali – hanuz yetarlicha emas , shu sababli biz bu kitobimizni yozishga kirishdik va bu haqida kichik maqola yozishni ham kerak deb o‘yladik. Bugun siz azizlarga katta kitobimizdan oldin bir kichik maqolamizni taqdim qilamiz !*

Kalit so‘zlar : *Bir tomonlama , ikki tomonlama , muammoni hal etish, muqaddima, asosiy qism, xulosa.*

Yigirma birinchi asrimizda yurtimizda “ Arab tili “ ga qaratilgan e‘tibor va islohotlar yurtboshimiz tomonidan qo‘llab – quvvatlanib kelmoqda . Bunga misol tariqasida “ Oliy mirarab “ madrasasi, sefr va at-tanal imtihonlariga qaratilgan islohotlar , “ Imom Buxoriy “ ordenining ta‘sis etilgani katta islohotlardan desak bo‘ladi. Albatta, bu maktablar, madrasa va oliy o‘quv yurtlari qurilar ekan ularni o‘quv manbalari bilan ta‘minlab berish biz o‘quvchilar va filologlarning burchidir . Hammamizga ma‘lumki, Sefr va at – tanal imtihonlarida yozish qismiga qaratilgan manbalarni deyarli uchratmaymiz. Yozish qismi uchun alohida kitob yozishni boshlab yubordik , lekin undan oldin kichik maqolamizni sizlar bilan bo‘shishni niyat qildik .

! Arab tilida yozish qismi nechiga bo‘linadi va baholash tizimi qanday ?

2 - qism

INSHO :

STRUKTURA VA TUZILMA : 10 BALL

IMLO VA GRAMMATIKA : 10 BALL

MA‘NO VA MAZMUN : 10 BALL

SO‘ZLAR SONI : 10 BALL

BOG‘LOVCHILAR : 10 BALL

XAT :

STRUKTURA VA TUZILMA : 5 BALL

IMLO VA GRAMMATIKA : 5 BALL

MA‘NO VA MAZMUN : 5 BALL

SO‘ZLAR SONI : 5 BALL

BOG‘LOVCHILAR : 5 BALL

! So‘ngi imtihonlarda qanday mavzudagi savollar tushmoqda ?

Insho mavzulari

1. 🏆 Olimlarning ijtimoiy aloqalarni kuchaytirish va ilmiy rivojlanishga ta’siri.
2. 🌐 Internet va kundalik hayotning bir birga ijobiy va salbiy ta’siri.
3. 🌍 Ekologik ifloslanish va olimlarning bizning sayyoramizni asrab qolishdagi mas’uliyati.
4. 📖 Arab tili va uning ilm va madaniyatdagi roli.
5. 🕌 Islom va uning qadriyat va ijtimoiy qatlam shakllantirishda o‘rni.

Xat mavzulari

1. Mahalliy kompaniyaga ish olish uchun so'rov 📧 🏢 👤
2. Mahalliy o'rta ta'lim maktabiga qabul qilinish uchun so'rov 📚 🏠 🎒
3. Misrda Al-Azhar universitetiga qabul qilinish uchun so'rov 🕌 📚 🎓
4. Amerikada xalqaro konferensiyaga qatnashish uchun so'rov 🌐 ✈️ 📧
5. Chet elda o'qish uchun grant so'rovi 📖 🌍 🎓

Insho va uning tarkibiy qismlari

Insho , bayon yoki hozirda ko‘proq ishlatiladigan so‘z bilan ataydigan bo‘lsak Essay deb ataladi . Uning yozilish tartibi Ingliz tilidagi essaydan deyarli farq qilmaydi va uchta qismdan iborat bo‘ladi : Ular ;

1. Kirish qism
2. Asosiy qism
3. Xulosa

Quyida uning tuzilishi va unda nimalar ifodalanishi berilgan :

Muqaddima

1. Kirish so‘zi (she‘r , maqol va sitata)
2. Umumiy fikrlar
3. Mavzuning maqsadi
4. Mavzuning ahamiyati

Asosiy qism

1. Atroflicha izoh va mavzu bayoni
2. Misollar va tahlillar
3. Mavzuni qismlari
4. Turli sharhlar va fikrlar bayoni
5. Dalil va isbotlar

Xulosa

Fikrlarni umumlashtirish va xulosa

Agar yozayotgan inshoyingizda shularning barchasi mavjud bo‘lsa tarkibiy jihatdan mukammal bo‘ladi . Biroq bu eng yuqori ballni olishni kafolatlaydi degani emas . Chunki inshoda asosiy e‘tibor uchta asosiy qismning mavjudligiga va ifoda uslubiga , fikrning ravonligiga va so‘zlarning to‘g‘ri ishlatilganiga qaraladi. Asosiy uch qism tarkibiga kiruvchi qismlaridan birortasining yo‘qligi unchalik ham qo‘rqinchli emas .

Inshoning rejasiga kelsak, uni ko‘p hollarda yozib o‘tirishmaydi .

Insho yozishda asosiy e‘tiborni Kirish qismiga va xulosalash qismiga qarating ! Zero, inshoni tekshiruvchida dastlabki siz haqingizdagi fikr kirish qismida paydo bo‘lsa, inshoning umumiy yakuni xulosada ma‘lum bo‘ladi. Shu sababli, kirish va xulosa qismlariga e‘tibor bering .

Inshoda asosiy qaratiladigan narsalar bu strukturalarga, mazmun – mohiyatga, grammatik xatolar , bog‘lovchilar va imlo xatolariga ham e‘tibor berish talab etiladi .

Arab tilida insho necha turga bo‘linadi ?

Javob : 3 turga bo‘linadi ; bir tomonlama , ikki tomonlama , muammoga yechim insholari .

Arab tilida xat necha turga bo‘linadi ?

Javob : 2 turga bo‘linadi ; rasmiy va norasmiy xat .

Quyida ularning strukturalariga namunalarni ko‘rib chiqamiz !

BIR TOMONLAMA INSHO TUZILMASI

1. Umumiy gap yozing ;
2. Shaxsiy fikringizni yozing qo‘shilish yoki qo‘shilmaslik haqida ;
3. Ikki yoki uch sabab keltiring (Shu har bir sababni asosiy qismda birma – bir yoritib berasiz) ;

1. Birinchi sababni yorqinroq ochib beradigan gap ;

2. Sabab keltiring ;

3. Misol keltiring ;

4. Izoh keltiring ;

5. Kichik xulosa ;

1. Ikkinchi sababni yorqinroq ochib beradigan gap ;

2. Sabab keltiring ;

3. Misol keltiring ;

4. Izoh keltiring ;

5. Kichik xulosa ;

1. Uchinchi sababni yorqinroq ochib beradigan gap ;

2. Sabab keltiring ;

3. Misol keltiring ;

4. Izoh keltiring ;

5. Kichik xulosa ;

1. Kirish qismida bildirgan fikringizni yanada yoritib va kenglashtiring;
2. Shaxsiy fikringizni qo‘llab – quvvatlang !

IKKI TOMONLAMA INSHO TUZILMASI

1. Vaziyat haqida umumiy gap .
2. Birinchi tomon kishilar fikri va ikkinchi tomon kishilarining fikri .
3. Shaxsiy fikringiz .

1. Birinchi tomonni yorqinroq ochib beradigan gap ;
2. Sabab keltiring ;
3. Misol keltiring ;
4. Izoh keltiring ;
5. Kichik xulosa ;

1. Ikkinchi tomonni yorqinroq ochib beradigan gap ;
2. Sabab keltiring ;
3. Misol keltiring ;
4. Izoh keltiring ;
5. Kichik xulosa

1. O‘z fikringizni yorqinroq ochib beradigan gap ;
2. Sabab keltiring ;
3. Misol keltiring ;
4. Izoh keltiring ;
5. Kichik xulosa

1. Ikki tomon haqida umumiy gap yozing ;
2. Siz qaysi tomonni qo‘llab – quvvatlashingiz haqida yozing ;
3. Umumiy xulosa qiling ;

MUAMMONI HAL ETISH INSHO TUZILMASI

1. Berilgan muammoni hozirgi kunda naqadar jiddiyligi ;
2. Berilayotgan muammoni asosiy ikki sababini keltirish ;
3. Bu yozayapgan inshoyingizda nima qilmoqchisiz : (masalan , Bu inshoyimizda yuqoridagi muammolarga yechimlar va ularning natijalarini ko‘rib chiqamiz)

1. Muammoning birinchi sababi haqida umumiy gap;
2. Yechim bering;
3. Yechimni natijasini ko‘rsating
4. Kichik xulosa va yechimni bugungi kunda zarurligi haqida gap yozing

1. Muammoning ikkinchi sababi haqida umumiy gap
2. Yechim bering ;
3. Yechimning natijasini ko‘rsating
4. Kichik xulosa va yechimni zarurligi haqida gap yozing ;

1. Umumiy xulosa iboralaridan foydalanib muammo nomi ;
2. Unga bergan yechimingizni kelajakdagi natijalari va foydalari haqida yozing ;
3. O‘z fikringizni qo‘llab-quvvatlovchi gap umumiy yakun uchun ;

Kitobimiz so‘ngida esa insho va xatga foydali iboralar berilgan ?

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak “ insho va xat “ kitobimiz kelajakda sefr va at – tanal imtihoniga topshiruvchilar, arab tilini mukammal o‘rganuvchilar uchun muhtasar kitob bo‘ladi degan umiddamiz ! Bu kitobimiz siz aziz kitobxonlarga tez orada yetib boradi degan umiddamiz !

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yhati :

1. Umidjon Abdurayimov “ Insho va xat “ , “ O‘qib tushinish “ , “ Arab tilida so‘zlashuv “ kitoblari ;
2. So‘fiy Fathiy “ Arab tilida keng tarqalgan iboralar “ kitobi ;
3. At – tanal al – arobiy “ Grammatika “ kitobi ;
4. So‘fiy Fathiy “ Manhaj arabiy “ kitobi ;
5. Grand ta‘lim “ arab adabiy tili “ 1 – 8 kitoblar ;
6. Ko‘plan xalqaro maqolalar va internetdagi ishonchli manbalar ;